

УДК 378.141:81'243

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-5\(7\)-144-155](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-5(7)-144-155)

Чикалова Марина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри практики англійської мови, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, вул. Роменська, 87, м. Суми, Сумська область, 40000, тел.: (095)138 54 48, [https // orcid.org /0000-0002-2660-3710](https://orcid.org/0000-0002-2660-3710)

Сидоренко Олена Леонідівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри практики англійської мови, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, вул. Роменська, 87, м. Суми, Сумська область, 40000, тел.: (050) 932 76 9, [https // orcid.org /0000-0002-6494-0451](https://orcid.org/0000-0002-6494-0451)

Корж-Усенко Лариса Вікторівна, доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, вул. Роменська, 87, м. Суми, Сумська область, 40000, тел.: (068)-186-88-51, [https // orcid.org /0000-0001-9538-4147](https://orcid.org/0000-0001-9538-4147)

АКТУАЛІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ SOFT, HARD ТА META SKILLS ЯК МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ЕФЕКТИВНОГО ФАХОВОГО ЗРОСТАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СТУДЕНТІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА НАПРЯМОМ ПІДГОТОВКИ «ТУРИЗМ»

Анотація. У статті проаналізовано набуття студентами спеціальності «туризм» професійних, комунікативних особистісних та надпрофесійних навичок при вивченні іноземних мов, які слугуватимуть мотиваційним фактором конкурентоздатності на світовому ринку надання послуг та сприятимуть ефективному кар'єрному зростанню. Здійснено детальний аналіз понять «soft, hard та meta skills» відповідно до підготовки здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти за напрямом підготовки «туризм». Акцент зосереджений на комплексній підготовці та поєднанні теоретичного матеріалу з практичною діяльністю, що є вагомим підґрунтям для формування ключових життєвих компетентностей та ефективного просування у сфері індустрії гостинності. Спеціальність «Туризм» завжди потребувала органічного поєднання усіх вище названих навичок, саме через те до навчального процесу залучають практиків туристичного, готельного та ресторанного бізнесу, які на життєвих прикладах формують м'які та так звані надпрофесійні навички. Особлива увага у статті приділена саме професійній підготовці іноземним мовам, оскільки вони відіграють надважливу роль в успішному просуванні в цій сфері. Адже багатомовні фахівці володіють здатністю до ефективнішого

спілкування, розуміння крос культурних комунікацій, міжкультурних відносин, вони є у пріоритеті в питаннях співпраці, на переговорах та компромісах. Здатність почувати себе вільно й впевнено у англомовному середовищі сприяє підвищенню продажу туристичного продукту та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному ринку надання туристичних послуг. Тісне поєднання soft-skills та meta-skills сприяють налагодженню дієвої та ефективної іншомовної комунікації з учасниками комунікативно-ділового процесу та вважаються важливими професійними навичками. Завдання ЗВО полягає в тому, щоб знайти шляхи та методи мотивації здобувачів напряду підготовки «туризм» до вивчення іноземних мов та навчити майбутніх фахівців досягати найвищих результатів у подальшій кар'єрі шляхом вмілого поєднання усіх типів навичок.

Ключові слова: soft-, hard-, meta-skills, іноземна мова, туризм, заклад вищої освіти.

Chykalova Maryna Mykolayivna, Candidate of Sciences (Education), Associate Professor, Associate Professor of English Practice Chair, Sumy Anton Makarenko State Pedagogical University, 87 Romenska St. Sumy, Sumy Region, 40000, Ukraine. Tel.: (+38) 095 138 54 48, [https // orcid.org / 0000-0002-2660-3710](https://orcid.org/0000-0002-2660-3710)

Sydorenko Olena Leonidivna, Candidate of Sciences (Education), Senior Teacher of English Practice Chair, Sumy Anton Makarenko State Pedagogical University, 87 Romenska St. Sumy, Sumy Region, 40000, Ukraine. Tel.: (+38) 050 932 76 91, [https // orcid.org / 0000-0002-6494-0451](https://orcid.org/0000-0002-6494-0451)

Korzh-Usenko Larysa Viktorivna, Doctor of Sciences (Education), Associate Professor, Associate Professor of Education Management and Pedagogy of Higher School, Sumy Anton Makarenko State Pedagogical University, 87 Romenska St. Sumy, Sumy Region, 40000, Ukraine. Tel.: (+38) 068-186-88-51, [https //orcid.org / 0000-0001-9538-4147](https://orcid.org/0000-0001-9538-4147)

ACTUALIZATION OF SOFT, HARD AND META SKILLS AS A MOTIVATION ASPECT OF THE EFFECTIVE CAREER GROWTH AMONG THE STUDENTS MAJORING IN «TOURISM» WHILE STUDYING FOREIGN LANGUAGES

Abstract. The article analyses the acquisition of professional, communicative personal and supra-professional skills in the process of foreign languages learning by the students majoring in tourism, which will serve as a motivating factor for competitiveness in the global market of services as well as promote effective career growth. A detailed analysis of the concepts of «soft, hard and meta skills» in accordance with the training in higher educational institutions in the field of

«Tourism». The emphasis is made on the integrated training and combination of theoretical material with practical activities, which is an important basis for the formation of key life competencies and effective advancement in the hospitality industry. The major «Tourism» has always required an organic combination of all the above skills; that is why the educational process involves practitioners of tourism, hotel and restaurant business, who use their life examples to develop soft and so-called super-professional skills. Special attention in the article is paid to the professional training of foreign languages, as they play a crucial role in successful promotion in this sphere. After all, multilingual specialists have the ability to communicate more effectively, understand cross-cultural communications, intercultural relations; they are a priority in matters of cooperation, negotiations and compromises. The ability to feel free and confident in an English-speaking environment helps to increase the sales of a tourist product as well as to increase competitiveness in the international market for tourist services. The close combination of soft-skills and meta-skills contribute to the establishment of effective and efficient foreign language communication with participants in the communicative-business process and are considered to become important professional skills. The task of higher educational institutions is to find the ways and methods to motivate the students majoring in «tourism» to learn foreign languages and to teach future professionals to achieve the best results in their careers by skillfully combining all types of skills.

Key words: soft, hard, meta skills, a foreign language, tourism, institution of higher education.

Постановка проблеми. Сучасний динамічний темп життя виставляє свої умови та вимоги для кожного члена суспільства. Не залишаються осторонь й заклади вищої освіти, які апріорі повинні тримати руку на пульсі усіх змін та інновацій. Підтвердженням є і Закон України «Про освіту» 2017 року, який визначає, що освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави [1]; і новий Закон України «Про повну загальну середню освіту» 2020 року, у якому зазначено, що система загальної середньої освіти функціонує з метою забезпечення всебічного розвитку, навчання, виховання, виявлення обдарувань, соціалізації особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і здобуття освіти упродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, дбайливого ставлення до родини, власної країни, спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству [2]. Знання, набуті у ЗВО, зазнають постійних варіювань: ті, що були актуальними й нагальними ще зовсім нещодавно (інформаційно-комп'ютерні технології,

знання іноземних мов, мережа Інтернет, комунікації тощо), сьогодні переходять до розряду інструментальних вмінь та навичок, які стають такими ж звичними, як і елементарна грамотність. На передові рубежі виходять навички чи професійні компетенції (skills), вміння та здатність до навчання впродовж життя, системність та стратегія мислення на перспективу тощо. Пріоритет віддається спеціальним теоретичним знанням, які тісно переплітаються з практикою та формують ключові життєві компетентності. Згідно досліджень, які проводилися у Гарвардському та Стенфордському університетах, лише 15% кар'єрного успіху забезпечується рівнем отриманих професійних навичок, у той час, як решта 85% належить так званим «м'яким навичкам» (soft-skills): креативність, цілісність, комунікації, гнучкість, вміння переконувати, емоційний інтелект, відповідальність, професіоналізм, робота в команді тощо. Ці факти мотивують до цілеспрямованого формування таких навичок у здобувачів освіти різних рівнів підготовки, які стануть їм у нагоді при вирішенні важливих питань у різних життєвих ситуаціях [3].

Проте самих лише soft-skills недостатньо для повноцінної професійної активності в умовах сьогодення. Вони обов'язково повинні базуватися на так званих «жорстких навичках» або hard-skills, тобто тих вузькопрофесійних навичках та вміннях, які вони отримують у процесі певної фахової підготовки для подальшого виконання своїх безпосередніх професійних обов'язків, які є цілком різними для кожної окремої професії: для програміста – це програмування, ведення CRM, для фінансиста – вміння скласти баланс та розрахувати ефективність та економічну доцільність, для робочих професій – вміння володіти робочим інструментом, для вчителя (викладача) – вміння адаптувати навчальний матеріал відповідно до потреб тих, хто навчається; застосовувати новітні методи, засоби та прийоми для кращого засвоєння навчального матеріалу, для фахівців сфери гостинності – здатність визначати та задовольняти індивідуальні потреби туриста, знання іноземних мов тощо.

А для повноцінного функціонування в умовах сучасного суспільства неможливо обійтися без ще однієї номінації, а саме мета-скілз (meta-skills), тобто здатності до вміння створювати можливості. Саме комплекс навичок (soft-, hard- and meta-skills) повинен стати мотивуючим аспектом при підготовці фахівців у закладах вищої освіти для отримання ефективного результату у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування чи активізації у здобувачів вищої освіти «hard-, soft- та meta-skills» є доволі новою для вітчизняної науки, чим і пояснюється невелика кількість праць, спеціально присвячених цій тематиці, але одночасно й цікавою, оскільки ця тема актуальна для працівників будь-якої сфери діяльності. Ці феномени досліджують та аналізують у вітчизняних наукових працях О. Абашкіна, І. Гарбузюк, Н. Длугунович, В. Євтушенко, О. Казачінер, К. Коваль, Л. Кушмар, Г. Мозгова, С. Наход, О. Старинець, О. Шестель та ін., а також зарубіжні фахівці Н. Bates,

James Heckman, Tim D. Kautz та інші. Так, К. Коваль розглядає розвиток «soft skills» у студентів як один із важливих чинників працевлаштування [4]; І. Гарбузюк визначає концептуальні засади освітніх практик, що базуються на життєвих компетентностях [5]. О. Старинець та О. Шестель пропонують теоретичні та практичні засади формування «soft skills» здобувачів вищої освіти спеціальностей «туризм» і «готельно-ресторанна справа» у процесі вивчення іноземних мов [6], О. Казачінер акцентує увагу на «hard skills» та «soft skills» інклюзивно компетентного вчителя іноземної мови [7] тощо. James Heckman та Tim D. Kautz доводять, що саме «soft-skills проорокують успіх у житті, що вони причинно викликають цей успіх і що програми, які покращують soft-skills, займають важливе місце в ефективному портфелі державних політик» [8].

С. Васантакумарі [9] аналізує soft skills та їх застосування безпосередньо на робочому місці. Автор визначає soft skills як сукупність особистих якостей, звичок, ставлення та соціальних прихильностей, які допомагають стати хорошим працівником та комфортно почувати себе в оточенні інших.

Мета статті полягає у визначенні напрямів формуванні soft-, hard- та meta-skills у студентів, які обрали своїм майбутнім фахом індустрію гостинності для подальшої ефективної роботи у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Підготовка фахівців сфери туризму зазнає постійних змін та новацій, оскільки вимушена координувати свої плани та напрями діяльності з усією індустрією гостинності, яка має тенденцію до стрімкого динамічного розвитку. Конкурентоздатність такого фахівця на міжнародному ринку туристичних послуг визначається не лише формуванням навичок, які забезпечують дисципліни загальної підготовки, але й суто професійної. Іншими словами, професійні знання та навички повинні тісно корелюватися з цілим рядом особистісних якостей та цінностей.

З метою подальшого аналізу вищезгаданих навичок у процесі підготовки фахівців сфери туристичного бізнесу зупинимося на визначенні кожної з них з метою визначення найбільш актуальних саме для індустрії гостинності.

«Soft-skills» (англ.) або «м'які навички» – це універсальні компетенції людини, або її особистісні характеристики, вони не підлягають тестуванню та вимірюванню і здобути їх можна лише завдяки досвіду. Такі навички чітко визначені науковцем О. Казачінер: «soft-skills» – свого роду перелік особистих характеристик, які так чи інакше пов'язані з ефективною взаємодією з іншими людьми. Це навички, прояв яких важко виявляти, безпосередньо визначати, перевіряти, наочно демонструвати. До цієї групи належать індивідуальні, комунікативні й управлінські навички» [7].

«Soft-skills» – невід'ємна частина професійної моделі фахівця сфери туризму, оскільки пріоритетним виступає людський фактор.

«Hard-skills» (англ.) або «жорсткі знання, навички» є професійними, технічними знаннями та навичками, які можна вивчити й виміряти. Вони

показують майстерність окремого фахівця у конкретній галузі. Без розуміння суті та специфіки туристичної галузі, без знання іноземної мови, без уміння презентувати туристичний продукт, без усвідомлення сучасних тенденцій розвитку туристичної галузі в цілому та особливостей міжнародного туристичного бізнесу зокрема тощо професійна діяльність може з часом зійти нанівець.

У своєму дослідженні Мара Кальвелло, менеджер контентного маркетингу, надає порівняльну характеристику жорстких та м'яких навичок. Визначення жорстких навичок звучить наступним чином: «Hard-skills – це технічні здібності, які має особа, які можна кількісно оцінити та виміряти. Як правило, це навички, які людина здобула під час офіційного навчання або сертифікації». М'які навички інтерпретуються наступним чином: «М'які навички, які іноді називають навичками людей або міжособистісними навичками, стосуються того, як люди співпрацюють і взаємодіють з іншими. На відміну від жорстких навичок, їх складніше вивчати індивідуально, але так само важливо оволодіти ними». Далі наголошується, що «hard skills» і «soft skills» не повинні відчувати себе як олія і вода – вони повинні поєднуватися на робочому місці. Незалежно від організації, в якій ви працюєте, важливо не протиставляти тверді та м'які навички один з одним. Натомість слід подумати, як вони можуть поєднуватися, щоб створити позитивне робоче середовище. [10]

Успішне професійне просування властиве таким фахівцям, які знають, як поєднати м'які та жорсткі навички. Знаходження балансу між ними надихає на більший успіх у довгостроковій перспективі та покращує відносини між співробітниками [10].

І нарешті – «meta-skills» (англ.) або «тонкі навички», «навички, які знаходяться поза межами», тобто надпрофесійні, міжпредметні, такі, що виходять за межі звичного способу мислення, сприйняття оточуючого світу та самого себе.

У комплексі всі ці типи навичок – це підґрунтя, яке додає впевненості, допомагає керувати бізнес-процесами, спрямовує та надихає на досягнення певної мети.

Освітня програма за напрямом підготовки «Туризм» передбачає вивчення мінімум двох іноземних мов: «Іноземна мова» (на подальших курсах «Іноземна мова за фаховим спрямуванням») та «Друга іноземна мова за фаховим спрямуванням». Яку саме другу іноземну мову обрати – вирішує заклад вищої освіти. Досвід показує, що найчастіше це німецька або французька мови. Додатковою можливістю вивчати іноземні мови є організація мовних курсів на базі закладів вищої освіти, що стосується вже більше неформальної освіти або освіти впродовж життя. Знання декількох іноземних мов допомагає фахівцям сфери туристичного бізнесу ефективніше конкурувати на міжнародному ринку туристичних послуг. Професор Единбурзького університету (Велика Британія)

Антонелла Сорес акцентує увагу на тому, що слід наймати «більше багатомовних працівників. Вони краще спілкуються, є більш чутливими до міжкультурних відносин і сильніші у співпраці, переговорах та компромісах. Вони також думають ефективніше» [□11]. Формування таких загальних компетентностей, які відносяться до *hard-skills*, як вміння застосовувати інформаційні технології та спілкуватися іноземною мовою, здатність вести професійну діяльність у міжнародному форматі та опанувати тайм-менеджментом, розуміння специфіки професійної діяльності тощо є загальноприйнятими компетенціями, які можна придбати, вивчити, оцінити. Ці навички здобувачі вищої освіти набувають протягом всього курсу навчання та здатні користуватися ними на будь-якому етапі подальшої роботи та на будь-якій посаді. Оскільки такі навички є постійними, співвідносяться з певними конструкціями, то вони присутні у реєстрі вимог, які включені до посадових інструкцій. І якщо у багатьох сферах «жорсткі», тобто професійні, знання та навички з часом нівелюються перед так званими «м'якими» особистісними навичками, то у сфері індустрії гостинності модель «Людина - Людина» працює постійно, і саме тут ми ставимо знак рівності між професійними знаннями та навичками та особистими якостями фахівця.

Одним із важливих аспектів формування м'яких навичок у майбутніх фахівців сфери туризму є соціальна активність та комунікативна спрямованість при вивченні іноземних мов. Уміння публічного виступу, професійна взаємодія, здатність працювати в команді та успішно комунікувати на міжнародному ринку надання туристичних послуг досягаються у процесі орієнтованого підходу до навчання іноземної мови, коли пріоритет віддається розумовій діяльності, креативності, внутрішнім якостям людини, а саме: підготовка та проведення презентації, публічної промови, дискусії, дебатів, доповідей, проєктів, написанню есе, творчих робіт, прийняттю нестандартних рішень тощо [□12]. Саме тому застосування новітніх інноваційних технологій, таких, як ситуативні ігри, кейс-метод при аналізі конкретної ситуації чи можливого випадку, які найімовірніше трапляються у сфері індустрії гостинності, моделювання події із залученням іноземців, що максимально наближені до реальних професійних завдань, та ін. сприятимуть більш активному комунікативному, а не репродуктивному, процесу, прийняттю рішень, відповідальності, спонтанному пошуку правильних фраз та термінів, які релевантні в тому чи іншому конкретному випадку. Орієнтованість на мову та мовлення, на діалог та взаєморозуміння мотивує здобувачів вищої освіти на ретельне вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Доцільно, на нашу думку, перенести частину навчального процесу до діючих туристичних агенцій, не змішуючи таку форму навчання з виробничою практикою. Дієвим мотиваційним стимулом до вивчення іноземної мови може стати і налагодження системи проведення спільних занять з носіями мови із закордонних начальних закладів чи туристичних агенцій. Особливо це

актуально у період організації форми дистанційного навчання: можливість приєднатися до будь-якої навчальної платформи у будь-який зручний для всіх час є реальною нагодою урізноманітнити навчальний процес та сприяє більшій впевненості здобувача освіти у своїх силах та правильності вибору своєї майбутньої професії.

Проведений аналіз анкетування у контексті підготовки фахівців сфери туризму (як внутрішнього, так і міжнародного) у форматі вивчення іноземних мов дав можливість визначитися з пріоритетним переліком тих навичок, які здобувачі вищої фахової освіти прагнуть набути у процесі підготовки до майбутньої професії:

Hard skills (професійні)	Soft skills (особистісні)	Meta skills (надпрофесійні)
Знання іноземних мов (мінімум двох)	Комунікативні навички	Емоційний інтелект (EQ)
Комп'ютерна грамотність та володіння сучасними системами бронювання	Емоційна стійкість, вміння працювати в стресових ситуаціях та з рекламціями	Мотивація
Здатність визначати та задовольняти індивідуальні потреби туриста	Здатність адаптуватися до нового колективу чи умов праці, неконфліктність	Сміливість у прийнятті рішень у нестандартних ситуаціях
Вміння працювати з документацією	Вміння вирішувати конфліктні ситуації	Здатність до навчання
Знання крос-культурних комунікацій	Критичне та креативне мислення	Працездатність
Компетентне усне та письмове мовлення	Лідерські якості	Здатність працювати на перспективу
Розуміння психології клієнтів та ведення туристичного бізнесу	Здібність до публічних виступів	Вміння слухати, емпатія
Знання туристичного потенціалу територій в цілому та окремих туристичних напрямків	Надійність, гнучкість, відповідальність	Готовність до викликів
Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами	Визначення пріоритетів, планування	Висока швидкість обробки отриманої інформації
Економічна, юридична, письмова грамотність	Адекватне сприйняття критики та готовність до удосконалення	Вміння здобувати прихильність клієнтів та партнерів
Розуміння особливостей міжнародного туристичного бізнесу	Володіння професійним етикетом	
Вміння розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт		

Сучасні заклади вищої освіти з розумінням ставляться до якісної підготовки конкурентоспроможних спеціалістів. Новітні тенденції розвитку суспільства та відповідний попит на креативність й неординарність прийняття рішень налаштовують на експериментальні форми підготовки фахівців, зокрема стосовно практичного застосування навичок володіння професійною та розмовною іноземною мовою, як усною, так і письмовою: це і комунікативні тренінги, і волонтерська робота, і виступи перед аудиторією, і подання релевантної інформації у соціальних мережах тощо.

Що більше навичок та знань отримає майбутній фахівець за час навчання у закладі вищої освіти, тим успішнішим він буде у виконання своїх безпосередніх професійних обов'язків та подальшому кар'єрному зростанні. Вважається, що розвиток емоційного інтелекту (EQ) дозволяє більш вдало досягати життєвих та ділових цілей. Широко поширений тренд у сфері освіти, а саме «освіта впродовж життя (lifelong learning)», неперервне самотивоване навчання протягом всього життя, зацікавленість та бажання навчатися – ще один напрямок мета-навичок сучасного професіонала.

Яким же чином ми поєднуємо всі види навичок у процесі комунікації іноземною мовою? Звичайно, перш за все – це визначити здатність до вивчення мов взагалі, а також паралельно – саме бажання навчатися (meta-skills). Hard-skills визначають рівень компетентності у засвоєнні знань та володінні іноземною мовою, а soft-skills – навички встановлення контакту (тобто навички активного слухання, спрямування уваги на різні канали сприйняття та аспекти повідомлення), які у свою чергу знову переплітаються з meta-skills, а саме: безпосередній контакт з іншою людиною, усвідомлення того, що вона відчуває, сприйняття зворотної реакції й подальший зв'язок з hard-skills - вміння надати релевантну відповідь завдяки набутим знанням. Таким чином, у процесі комунікації іноземною мовою всі три типи навичок тісно взаємопов'язані між собою, а сама специфіка спеціальності «Туризм» підкріплює цей зв'язок необхідністю вміти налагоджувати контакт, ефективно будувати комунікативні відносини та налагоджувати подальшу взаємодію в плані співпраці та взаємної користі. Мета-навички допомагають формувати, розвивати та застосовувати набуті професійні навички та уникнути професійних деформацій, а також створювати те, чого раніше не існувало.

Які ж навички, зокрема надпрофесійні, слід розвивати майбутнім випускникам напрямку підготовки «туризм» для того, щоб стати затребуваним фахівцем у своїй галузі? Сучасні вимоги до прийому нових працівників включають в себе і перевірку на співбесіді soft-skills потенційного кандидата на вакантну посаду. Адже у час динамічного розвитку сфери туризму прості виконавці вказівок вже не користуються попитом. Працедавцю потрібні креативні, відповідальні, мислячі спеціалісти, які застосовують нестандартні підходи до вирішення будь-яких завдань. Це безпосередньо стосується і

нестандартного вивчення іноземної мови. Здатність почувати себе вільно й впевнено у англомовному середовищі сприяє підвищенню продажу туристичного продукту та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному ринку надання туристичних послуг. Налагодження дієвої та ефективної іншомовної комунікації з учасниками певної групи є важливими надпрофесійними навичками. І в цьому аспекті soft-skills тісно переплітаються з meta-skills. На які саме навички доцільно першочергово звернути увагу повинен вирішувати сам здобувач освіти. Проте завдання ЗВО полягає в тому, щоб вміло мотивувати та спрямувати вміння, здібності та здатності особистості у правильне русло для досягнення найвищих результатів у подальшій кар'єрі. До пріоритетного переліку таких навичок вважаємо за доцільне віднести:

Тип навичок	Можливості ефективного прояву
Мультимовність та мультикультурність, комунікативні навички	• впевнене володіння однією чи кількома іноземними мовами, • знання національних та культурних особливостей зарубіжних партнерів, • розуміння міжнародного ділового етикету • навички усної та писемної іншомовної комунікації
Креативність	• здатність до прийняття неординарних рішень та комунікації у сфері міжнародного туризму (як «inbound», так і «outbound») • створення інноваційних туристичних продуктів та здійснення рекламної компанії мовою потенційного клієнта
Клієнтоспрямованість	• вміння грамотно працювати з запитом не лише вітчизняного клієнта, але й з інших країн світу
Погляд на перспективу	• окрім вміння дивитися на світ очима іншої людини, наприклад, кінцевого споживача, слід ще володіти вмінням передбачити реакцію потенційного клієнта та вміти зреагувати на неї зрозумілою та доступною мовою
Соціальний інтелект	• вміння міжособистісного спілкування • здатність працювати в команді (знання іноземної мови підвищують статус та пришвидшують процес пошуку правильних рішень у мультимовному середовищі)

Висновки. Таким чином, поєднання hard-, soft- та meta-skills у процесі іншомовної підготовки фахівців, які навчаються за напрямом підготовки «туризм», є одним із пріоритетів на сучасному етапі. Вихід України на міжнародний рівень, долучення до міжнародного ринку туристичних послуг висувають свої вимоги до якості надання освітніх послуг у сфері індустрії гостинності, що, безумовно, стосується корегування освітніх програм та збільшення обсягу годин на вивчення іноземних мов. Інтерактивні методи навчання (наприклад, проведення практичних занять у активно працюючих

агенціях) доцільно поєднувати із залученням зарубіжних практиків на найбільш зручних та ефективних дистанційних платформах, які кожен навчальний заклад обирає індивідуально. Водночас проблема актуалізації розвитку твердих, м'яких та надпрофесійних навичок при вивченні іноземних мов здобувачами вищої освіти потребують подальших наукових розвідок у даному напрямку. Перспективним, на нашу думку, може стати застосування діагностичного інструменту вимірювання рівня сформованості «hard-, soft- та meta-skills» майбутніх фахівців туристичної галузі.

Література:

1. Закон України «Про освіту». 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту», 2020. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Катаев С. Л. Зарубежный опыт социального образования в аспекте компетентностного подхода. «SOCIOПРОСТІР: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи». 2019. № 8.
4. Коваль К. Развитие “soft skills” у студентов – один из факторов для их трудоустройства. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2015. № 2. С. 162–167. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827/826>
5. Гарбузюк, І.В. (2019) Conceptual and categorical analysis of adolescent education based on the development of life skills In: Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України НАІР, м. Івано- Франківськ, Україна, сс. 49-54
6. Шестель, О. Г., Старинець, О.А., Литвин, Т.П., & Куракін, О.Б. (2020) Специфіка формування «soft skills» фахівців сфери обслуговування у процесі вивчення іноземних мов. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. № 32. С. 244–248. Взято з http://www.aphn-journal.in.ua/archive/32_2020/part_2/44.pdf
7. Казачінер О. “Hard skills” та “soft skills” інклюзивно компетентного вчителя іноземної мови. Інноваційна педагогіка. 2019. Т. 1. С. 153–156. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/10/part_1/35.pdf
8. Heckman James J., Kautz Tim D. Hard Evidence on Soft Skills. Working Paper 18121 ; National Bureau of Economic Research. June 2012. URL: <http://www.nber.org/papers/w18121>.
9. S. Vasanthakumari. Soft skills and its application in work place. World Journal of Advanced Research and Reviews, 2019, 03(02). P. 66-72 <https://wjarr.com/sites/default/files/WJARR-2019-0057.pdf>
10. Mara Calvello. Hard Skills vs. Soft Skills: Why It's Important to Master Both <https://www.g2.com/articles/hard-skills-vs-soft-skills>
11. Business Soft Skills durch Fremdsprachen. URL: <https://www.brainread.com/business-soft-skills-durch-fremdsprachen/>
12. Гуца Г. Місце і роль іноземної мови в формуванні soft skills. “Soft skills” – невід’ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI ст. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. С. 28–31. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ>

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» (2017). [The Law of Ukraine «On Education»]. (n.d.). [zakon.rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy «Pro povnu zahal'nu serednyu osvitu» (2020). [The Law of Ukraine «On complete general secondary education»]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> [in Ukrainian].
3. Kataev, S. L. (2019). *Zarubezhnyy opyt sotsyal'noho obrazovannya v aspekte kompetentnostnoho podkhoda*. [Foreign experience of social education in the aspect of competence approach]. «SOCIO SPACE: An Interdisciplinary Electronic Collection of Scientific Papers in Sociology and Social Work». № 8 [in Ukrainian].
4. Koval, K.O. (2015). *Rozvytok «soft skills» u studentiv-odyn z vazhlyvykh chynnykiv pratsevashtuvannya* [The development of «soft skills» in students is one of the important factors of employment]. Retrieved from <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827/826> [in Ukrainian].
5. Harbuziuk, I.V. (2019). *Conceptual and categorical analysis of adolescent education based on the development of life skills*. Ivano-Frankivsk. Modern Educational Process: Essence and Innovation Potential: Materials of the Reporting Scientific and Practical Conference of the Institute of Educational Problems of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. pp. 49-54 [in Ukrainian].
6. Shestel', O. H., Starynets', O. A., Lytvyn, T. P., Kurakin, O. B. (2020). *Spetsyfika formuvannya «soft skills» fakhivtsiv sfery obsluhovuvannya u protsesi vyvchennya inozemnykh mov*. [The specifics of the formation of «soft skills» of service professionals in the process of learning foreign languages]. Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk : mizhvuzivs'kyi zbirnyk naukovykh prats' molodykh vchenykh Drohobys'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. # 32, 244-248. Retrieved from http://www.aphn-journal.in.ua/archive/32_2020/part_2/44.pdf [in Ukrainian].
7. Kazachiner, O. S. (2019). «Hard skills» ta «soft skills» inklyuzyvno kompetentnoho vchytelya inozemnoyi movy. [«Hard skills» and «soft skills» of an inclusively competent foreign language teacher]. Innovatsiyna pedahohika. T. 1. S. 153–156. Retrieved from http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/10/part_1/35.pdf [in Ukrainian].
8. Heckman, James J., & Kautz Tim D. (2012). *Hard Evidence on Soft Skills*. Working Paper 18121; National Bureau of Economic Research. Retrieved from <http://www.nber.org/papers/w18121>
9. Vasanthakumari, S. (2019). *Soft skills and its application in work place*. World Journal of Advanced Research and Reviews, #03(02). P. 66-72. Retrieved from <https://wjarr.com/sites/default/files/WJARR-2019-0057.pdf>.
10. Calvello, Mara. (2021). *Hard Skills vs. Soft Skills: Why It's Important to Master Both*. Retrieved from <https://www.g2.com/articles/hard-skills-vs-soft-skills>
11. *Business Soft Skills durch Fremdsprachen*. Retrieved from <https://www.brainread.com/business-soft-skills-durch-fremdsprachen>
12. Hushcha, H. V. (2020). *Mistse i rol' inozemnoyi movy v formuvanni soft skills*. «Soft skills» – nevid'yemni aspekty formuvannya konkurentospromozhnosti studentiv u XXI stolitti [The place and role of a foreign language in the formation of soft skills. «Soft-skills» are integral aspects of the formation of student competitiveness in the XXI century.]. Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t. Retrieved from <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/f5e21f8fa4b196951d084e7e586ab122.pdf> [in Ukrainian].